

تحلیل جامعه‌شناسی بدن در شاهنامه با تکیه بر پیکرینگی خاندان سام

علی ضیاءالدینی دشت‌خاکی^{۱*}

دکتر مهدخت پورخالقی چترودی^۲

دکتر علی یوسفی^۳

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۴/۲۹

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۱۰/۴

چکیده

بدن دارای ابعاد اجتماعی و فرهنگی است و ساختارهای اجتماعی در آن تجسد یافته‌است. پیکرینگی قهرمانان اسطوره در تاریخ اساطیری، نمایانگر جنبه‌های اجتماعی و طبقاتی بدن در دوره پیشاتاریخی است. در این جستار بنیادی- نظری، با بهره‌گیری از روش تحلیل محتوا و با استفاده از شیوه سندکاوی و منابع کتابخانه‌ای، بدن اسطوره‌ای در شاهنامه، با مطالعه موردی بدن خاندان سام، از منظر جامعه‌شناسی تحلیل شده و این نتایج به دست آمده‌است: ۱- طبقه ارتشتاران، عمدتاً دارای بدن غیرآیینی هستند و بدن اجتماعی آنان در قالب بدن فرزندانشان تداوم می‌یابد. ۲- بدن در خاندان سام، جنبه طبقاتی دارد و از دو مسیر عرفان‌گرایی و ظهور بدن بیرونی، به امور جامعه و جمعیت‌ها می‌پردازد. جلوه بیرونی و مادی بدن اجتماعی این خاندان، با مشارکت سام در مناسبات قدرت در پایان دوره فریدون آغاز می‌شود و ۳- سه‌گانه سام، زال و رستم نمود برجسته‌ای در مناسبات اجتماعی و فرهنگی ایرانیان داشته‌اند و براساس سلوک بدنی آنان می‌توان آنان را در زمره اسطوره‌قهرمانان رستگاری دسته‌بندی کرد.

واژگان کلیدی: جامعه‌شناسی بدن، شاهنامه، اسطوره، خاندان سام.

* alizaiiran@yahoo.com

۱. دانشجوی دکتری زبان و ادبیات فارسی دانشگاه فردوسی مشهد

۲. استاد زبان و ادبیات فارسی دانشگاه فردوسی مشهد

۳. دانشیار گروه علوم اجتماعی دانشگاه فردوسی مشهد